

muziek

deSingel

Ensemble Vintage Köln

Ariadne Daskalakis viool

do 21 sep 2017 / Grote podia / Blauwe zaal

20 uur / pauze ± 20.40 uur / einde ± 21.45 uur
inleiding 19.15 uur / Jan Devlieger / Blauwe foyer

**Virtuoze barokviolen
2017-2018**

Ensemble Vintage Köln & Ariadne Daskalakis *viool*
do 21 sep 2017

Hofkapelle München olv. Rüdiger Lotter *viool*
wo 17 jan 2018

Ensemble Matheus olv. Jean-Christophe Spinosi *viool*
vr 25 mei 2018

Heinrich Ignaz Franz von Biber

Manuscript van Bibers Passacaglia uit de 'Rosenkranz-Sonaten'

Gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze.

Grand café deSingel drankjes / hapjes / snacks uitgebreid tafelen / open alle dagen: 9-24 uur informatie en reserveren: +32 (0)3 237 71 00 of www.grandcafedesingel.be

Cd-verkoop Bij onze concerten worden occasioneel cd's te koop aangeboden door La Boite à Musique / Coudenberg 74 / Brussel / +32 (0)2 513 09 65 / www.classicalmusic.be

Reageer en win

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ... betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen. Selecteer hiervoor voorstelling / concert / tentoonstelling van uw keuze. Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

Concertvleugels Met bijzondere dank aan Ortwin Moreau voor het stemmen en het onderhoud van de concertvleugels van deSingel Moreau Pianoservice / Kapucinessenstraat 32 / 2000 Antwerpen / +32 (0)486 83 63 98 www.moreau-pianoservice.be

Ensemble Vintage Köln

Ariadne Daskalakis viool **Gerald Hambitzer** klavecimbel, orgel
Rainer Zipperling viola da gamba **Andreas Nachtsheim** theorbe

Johann Sebastian Bach (1685-1750)

Sonate in G voor viool en basso continuo, BWV1021 9'
Adagio
Vivace
Largo
Presto

Heinrich Ignaz Franz Biber (1644-1704)

Rosenkranz-Sonate nr 1 'Mariae Verkündigung' 6'
Praeludium
Aria Varatio
Finale

Johann Caspar Ferdinand Fischer (1656-1746)

Selectie uit Urania-Suite in d
uit 'Musicalischer Parnassus' voor klavecimbel 10'
Toccatà
Allemande
Courante
Sarabande
Gigue
Passacaglia

Heinrich Ignaz Franz Biber

Rosenkranz-Sonate nr 16 'Der Schutzengel' 7'
Passacaglia

pauze

Heinrich Ignaz Franz Biber

Rosenkranz-Sonate nr 6 'Die Todesangst Jesu' 9'
Lamento
Adagio

Johann Sebastian Bach

Sonate in D voor viola da gamba en klavecimbel, BWV1028 13'
Adagio
Allegro
Andante
Allegro

Heinrich Ignaz Franz Biber

Rosenkranz-Sonate nr 10 'Die Kreuzigung' 8'
Praeludium
Aria Variatio

Rosenkranz-Sonate nr 14 'Mariae Himmelfahrt' 8'
Grave
Aria Variatio
Gigue

Ariadne Daskalakis bespeelt violen van Peter Wamsley (ca. 1746), G.B. Guadagnini (ca. 1760) en G.B. Grancino (ca. 1676) / Rainer Zipperling bespeelt een 7-snarige viola da gamba van François Bodart (1992) naar een model van Barbey / Gerald Hambitzer bespeelt een kopie van een Vlaams klavecimbel van Johannes Ruckers (1640), gebouwd door Lutz Werum (2001) en een positief orgel van Johan Deblieck, Brussel / Andreas Nachtsheim bespeelt een kopie van een theorbe van Pietro Railich (1655), gebouwd door Hendrik Hasenfuß (2004)

Dit concert wordt opgenomen door Klara voor latere uitzending op woensdag 4 oktober in het programma Klara Live om 20 uur.

Exceptionele kamermuziek van Biber, Bach en Fischer

De buitengewone violist en componist Heinrich Biber is de auteur van de zogenaamde 'Rosenkranz-Sonaten'. Biber verklankt hier op grootse en virtuoze wijze een aantal belangrijke mysteriën uit het leven van Jezus en Maria met veel zin voor dramatiek en experiment. Vrij traditioneel is de Sonate in G voor viool en basso continuo (BWV1021) van Johann Sebastian Bach. Het contrast met Bachs Sonate voor viola da gamba en obligeert klavecimbel in D (BWV1028) kan niet groter zijn: geen aanvullende en ondersteunende basso continuo meer, maar een heuse concertante en obligate klavecimbelpartij; qua stijl niet behoudsgezind, maar eerder vooruitblikkend op de pre-klassiek. Johann Kaspar Ferdinand Fischer beklom de Parnassus en liet zich inspireren door de muzen. In zijn Klavecimbelsuite in d, opgedragen aan Urania - muze van de sterrenkunde - verenigt Fischer het beste uit Italië en Frankrijk in een meer universele en kosmopolitische muziekstijl.

Heinrich Biber en de 'Rosenkranz-Sonaten'

In 1789 omschreef de Engelse muziekhistoricus Charles Burney de Oostenrijkse musicus Heinrich Biber (1644–1702) als grootste violist van de voorbije (zeventiende) eeuw: "Of all the violin players of the last century, Biber seems to have been the best." Deze loftuiting ten spijt is het onwaarschijnlijk dat Burney in contact kwam met Bibers 'Rosenkranz-Sonaten'. Charles Burney zal zich op andere werken en verslagen hebben gebaseerd om tot dit oordeel te komen. Het unieke exemplaar van de 'Rosenkranz-Sonaten' bleef gedurende twee eeuwen onder de radar en dook pas na 1890 opnieuw op in een Beierse staatsbibliotheek in München. De ontbrekende titelpagina zadelt ons meteen op met een aantal vragen rond het tijdstip van componeren, de originele titel en de eventuele specifieke functie van dit enigmatische werk. Een blik op de levensloop van Biber geeft ons uitsluitel over de tijdspanne waarin de 'Rosenkranz-Sonaten'

vermoedelijk zijn geschreven. Heinrich Ignaz Franz Biber, geboren in het voormalige Wartenburg (Noord-Bohemen), kreeg hoogst waarschijnlijk zijn muzikale opleiding van de vioolvirtuoos Johann Heinrich Schmelzer. Na korte aanstellingen in Graz en Kroměříž (nu Tsjechië) vertrok Biber in 1670 naar Salzburg waar hij, eerst als violist en vanaf 1684 als kapelmeester, in dienst trad aan het hof van aartsbisschop Maximilian Gandolph (1622–1687). In 1690 verleende Keizer Leopold I hem, na een wachttijd van negen lange jaren, de adellijke titel 'Biber von Bibern'. Vermits de 'Rosenkranz-Sonaten' zijn opgedragen aan aartsbisschop Gandolph moeten ze tot stand zijn gekomen tussen 1670 en 1687. Op stilistisch vlak komen ze voor Bibers Vioolsonates uit 1681. Vorsers gaan er nu van uit dat ze gecomponeerd zijn in 1676.

Mysteriesonates

De 'Rosenkranz-Sonaten', ook wel 'Mysteriesonates' of 'Kopergravuresonates' genoemd, zijn overgeleverd in slechts één handschrift. Dit fraai manuscript bevat vijftien sonates voor viool en basso continuo en een Passacaglia voor viool solo. Deze zestien stukken zijn telkens vergezeld van een prachtige plaatdruk (kopergravure). De afbeeldingen bij de vioolsonates evoceren telkens een belangrijke gebeurtenis (ook wel geheim of mysterie genoemd) uit het leven van Jezus of Maria. In de illustratie bij de afsluitende Passacaglia neemt een beschermengel (engelbewaarder) een kind bij de hand. Net zoals in de gesproken gebeden van de rozenkrans (paternoster of gebedssnoer) zijn de vioolsonates traditioneel per vijf gegroepeerd: vijf blijde mysteriën, vijf droeve mysteriën en vijf glorievolle mysteriën. Er was in Europa en Salzburg in het bijzonder, een grote toewijding aan de rozenkrans waarbij de Mariadevotie centraal stond. Aanhangers verenigden zich in broederschappen waar ook aartsbisschop Maximilian Gandolph deel van uitmaakte. In de introductie van zijn Mysteriesonates is Bibers allusie op de rozenkrans en de aartsbisschop vrij duidelijk: "toegewijd aan de XV Heilige Mysteriën welke U zo vervullen". Vermits de traditionele maand van de rozenkrans oktober is, kunnen we er vanuit gaan dat de 'Rosenkranz-Sonaten' als een postludium bij een dienst in deze 'rozenkransmaand' werden gespeeld. De Passacaglia past perfect op 2 oktober, het feest van de beschermengel.

Scordatura

Het zal geen verbazing wekken dat de muziek van de vioolvirtuoos Heinrich Biber hoge technische eisen stelt. Bovendien vraagt de componist veelvuldig om een andere stemming (scordatura) te gebruiken voor de open snaren van de viool. De stemming staat steeds vermeld bij het begin van elk mysterie (sonate) en de engelbewaarder (Passacaglia). De scordatura is er niet zozeer om de violist zoveel mogelijk te laten afzien en op die manier boete te laten doen - alhoewel we dit in deze context niet geheel kunnen uitsluiten - maar in de eerste plaats om de expressiemogelijkheden te maximaliseren. Het laat Biber toe om heel experimentele dubbelgrepen te realiseren en de dramatische spanning te vergroten. De argeloze violist speelt trouwens in tabulatuur (grepenschrift). Hij (zij) vertolkt plichtsgetrouw zijn (haar) conventioneel genoteerde noten, maar ze klinken in scordatura anders. Er zijn al veel speculaties geweest over de relatie tussen de gebeurtenissen in het leven van Jezus en Maria en hoe sommige virtuoze passages en dansante passages hiermee te verzoenen zijn. Biber biedt ons eerder momenten van introspectie en persoonlijke reflectie (gebed?), die voor elke luisteraar telkens net iets anders is, dan een letterlijke toonschildering. Hieronder een selectie uit de 'Rosenkranz-Sonaten' met vermelding van de toonaard, gebeurtenis, stemming viool en bijzonderheden.

Sonate nr 1 in d

Annuntiatio

g-d-a'-e''

De engel Gabriël brengt de blijde boodschap aan Maria. Na heel wat virtuoze ornamentiek van de viool in combinatie met lang aangehouden akkoorden in de basso continuo, past Biber een van zijn meeste succesvolle recepten toe: een variatierееks op een basso ostinato.

Sonate nr 6 in c

Jezus' doodsangst in tuin

as-es'-g'-d'' (scordatura)

Biber noteerde 'Lamento' bij het klagende openingsdeel. Deze sonate is technisch minder moeilijk, maar o zo hartverscheurend. De heel ongewone scordatura voedt de dramatische spankracht.

Sonate nr 10 in g

Crucifixus

g-d-a'-d'' (scordatura)

Deze sonate kent vele contrasten. We zijn getuige van het nagelen van Jezus aan het kruis en horen een herhaalde stralende figuur (ritmische figuur met een gepunte ritme). Een Adagio hult alles in duisternis waarna een wervelend onweer losbarst.

Sonate nr 14 in D

Maria ten hemel opgenomen

a-e-a'-d'' (scordatura)

Een uiterst glorievolle gebeurtenis is ongetwijfeld de ten hemelopneming van Maria. De toonaard D is het ideale vehikel voor deze straffe onderneming. Na wat omzwervingen horen we een aanstekelijke chaconne die gaandeweg transformeert in een gigue. Maria stijgt uiteraard alleen ten hemel. Hierdoor spelen de basso continuo-instrumenten de laatste maten van deze sonate solo.

Sonate nr 16 in g Passacaglia

Een beschermengel neemt een kind bij de hand

g-d-a'-e''

De monumentale polyfone Passacaglia voor solo viool lijkt model te hebben gestaan voor de Chaconne BWV1004/5 van Johann Sebastian Bach. Een dalende kwart vormt de basso ostinato van deze Passacaglia. Hierop volgen vijftien variaties. De steeds terugkerende formule is een prachtig beeld voor het continuo waken van de engel over het kind. Men kan in een aantal snelle figuraties zelfs het fladderen van de vleugels van de engelbewaarder horen.

Johann Sebastian Bach Sonate voor viool en basso continuo, BWV1021

De Sonate voor viool en basso continuo in G, BWV1021 componeerde Johann Sebastian Bach (1685-1750) tussen 1715 en 1720, op het einde van zijn verblijf in Weimar of zijn beginjaren in Köthen. Opmerkelijk bij dit vrij traditionele werk is de baslijn die opnieuw werd gebruikt in de Triosonate in G voor traverso, viool en basso continuo, BWV1038 uit ca. 1735.

We kennen voorbeelden genoeg waarin Bach materiaal uit eerder gecomponeerde werken ging recyclen, denk maar aan de Violconcerto's BWV1041, 1042 & 1043 die model stonden voor de Klavecimbelconcerto's BWV1058, 1054 & 1062. De vioolpartij uit BWV1021 is echter totaal anders dan de traverso- of vioolpartij uit BWV1038. Het auteurschap van Johann Sebastian wordt bij de Triosonate in twijfel getrokken (Carl Philipp Emanuel, tweede oudste zoon van vader Bach is mogelijks de componist). Opmerkelijk is ook dat Bach de baslijn van de Vioolsonate minutieus heeft voorzien van akkoordbecijferingen. Als we deze elementen bij elkaar leggen, rijst het vermoeden dat deze bas als partimento (leerbas) werd gebruikt in Bachs compositieonderricht. De Sonate voor viool en basso continuo in G, BWV1021 heeft de vier gebruikelijke delen van een kerksonate (sonata da chiesa): Adagio (langzaam), Vivace (vlug), Largo (langzaam) en Presto (vlug). De verschillende delen zijn mooi uitgebalanceerd en vrij compact. Het eerste deel is een Adagio in een binaire maat, waarbij de viool een mooie cantabile melodie weeft boven een sterk uitgewerkte bas. In het contrasterende en wervelende Vivace in een ternaire maat, horen we hier en daar een elegant akkoordspel vertolkt door de viool. Het derde deel (Largo) is geschreven in de paralleltoonard e mineur. Aandachtige luisteraars zullen in de bas een verwijzing naar het later gecomponeerde 'Gute Nacht, O Wesen' uit 'Jesu Meine Freude, BWV 227/9' opmerken. Na een halve cadens (stilstand op de dominant) belanden we naadloos in het laatste deel: een Presto in fugatische stijl.

Obligaat klavecimbel

De term 'obbligato' wordt gebruikt om een partij uit een score aan te duiden die niet mag worden weggelaten. Dit is het tegenovergestelde van 'ad libitum' en betekent op zijn beurt dat de desbetreffende stem of partij facultatief is.

'Obligaat klavecimbel (of orgel)' duidt een volledig concertante (uitgeschreven) klavierpartij aan en staat haaks op de 'basso continuo-praktijk'. De 'basso continuo' is een geïmproviseerde begeleiding aan de hand van een 'becijferde bas' (vergelijkbaar met akkoordsymbolen in jazz). Een akkoordisch instrument (klavecimbel, orgel, theorbe, ...) realiseert de basisharmonie en geeft tevens muzikaal commentaar. Op klavier krijgt de rechterhand deze vrije en aanvullende rol toebedeeld terwijl de linkerhand de (uitgeschreven) laagste stem voor zijn rekening neemt. De baslijn of fundament kan versterkt worden door een monodisch basinstrument zoals cello, gamba of fagot. Een sonate voor viool en basso continuo kan hierdoor uitgevoerd worden door twee musici (bijvoorbeeld viool en klavecimbel) of door drie (of meer) musici: viool, klavecimbel (en eventueel theorbe), cello (en eventueel fagot). De 'basso continuo-praktijk' floreerde gedurende de hele barokperiode. Gedurende de eerste helft van de 18de eeuw schreven onder meer Georg Philipp Telemann, Joseph Bodin de Boismortier en Johann Sebastian Bach ook kamermuziek met obligate klavecimbelpartijen. Doorgaans ontstaan er bij combinaties van een solo-instrument en klavier, drie volwaardige partijen: viool, rechterhand klavier en linkerhand klavier. Bach schreef concertante klavecimbelpartijen in combinatie met viool (BWV1014-19), traverso (BWV1030 en 1032) en viola da gamba (BWV1027-29).

Sonate voor viola da gamba en obligaat klavecimbel, BWV1028

Vermoedelijk componeerde Johann Sebastian Bach de Sonate voor viola da gamba en obligaat klavecimbel in D, BWV1028 aan het hof van Köthen, waar hij werkzaam was tussen 1717 en 1723. De 'viola da gamba', letterlijk 'beenviool', is een onderhands gestreken snaarinstrument met fretten zoals een luit of gitaar. In de renaissance werd de gambafamilie (discant, alt, tenor, bas en violone) vaak gebruikt ter ondersteuning van vocale muziek en in consort. In de barokperiode ontpopte de zes- en zevensnarige basgamba zich tot een belangrijk solo-instrument met componisten zoals Marin Marais, Jean-Philippe Rameau, Georg Philipp Telemann en Karl Friedrich Abel. Ook Bach gebruikte de viola da gamba in de Sonates voor gamba en obligaat klavecimbel, BWV1027-29, het Zesde Brandenburgs Concerto, BWV1051 en heel wat vocale

muziek (passies en cantates). De drie Sonates voor gamba en obligaat klavecimbel zijn, in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Sonates voor viool en obligaat klavecimbel, BWV1014-19, niet als een cyclus gecomponeerd. Ze ontstonden los van elkaar en zijn qua stijl heel divers. Zo is de Sonate voor viola da gamba in G, BWV1027 duidelijk afgeleid van een eerder gecomponeerde trionsonate voor twee violen en basso continuo, BWV1039. De Gambasonate in g, BWV1029 is heel orchestraal opgevat en verwant aan de Brandenburgse Concerten. De Sonate voor viola da gamba en obligaat klavecimbel in D, BWV1028 is vierdelig (langzaam-snel-langzaam-snel) en verwijst bij momenten naar de pre-klassiek. In het eerste deel (Adagio) en derde deel (Andante, de facto een Siciliana in een twaalfachtstenmaat) zet de gamba in, bijgestaan door de bas (linkerhand klavecimbel). Na een aantal maten zet ook de rechterhand in met hetzelfde thema en treden de twee bovenstemmen (viola da gamba en rechterhand klavecimbel) in dialoog. De bas (linkerhand klavecimbel) biedt een ondersteuning in veelal achtste noten. In het tweede deel (Allegro) en vierde deel (eveneens Allegro) zetten alle stemmen simultaan in. Vooral het tweede deel baadt in een galante stijl die eerder doet denken aan een componist van een jongere generatie (Carl Philipp Emanuel Bach) en is tweeledig opgebouwd (AB). Het laatste deel, in een zesachtstenmaat, is heel concertant. Alle stemmen nemen deel aan de actie met thema, contrasubject (een tegenthema dat het thema vergezelt) of passages met snelle notenwaarden. Hier en daar ageren de verschillende stemmen paarsgewijs in zestienden. Op twee derde van dit Allegro wordt de triobezetting even doorbroken. Het klavecimbel speelt dan gedurende een tiental maten een (uitgeschreven) cadens zoals in een klavecimbelconcerto terwijl de gamba een duidelijke basfunctie op zich neemt. Akkoorden (klavecimbel) en dubbelgrepen (viola da gamba) zorgen in dit laatste deel voor bijkomende harmonische suspense.

Muziek voor de muzen

Johann Kaspar Ferdinand Fischer (1656-1746) publiceerde een bundel met negen klavecimbelsuites (Musicalischer Parnassus) waarbij elke suite opgedragen is aan een muze (Clio, Calliope, Melpomene, Thalia, Erato, Terpsichore, Polyhymnia en Urania). Carl Philipp Emanuel schrijft in een brief aan Bachbiograaf Johann Nikolaus

Forkel dat vader Bach, Johann Kaspar Ferdinand Fischer beschouwde als een van de grootste componisten van zijn tijd. Johann Fischer was de eerste Duitse componist die de typische Franse barokdansen naar het voorbeeld van Jean-Baptiste Lully, incorporeerde in zijn klavecimbelsuites. Verder zijn ook de grote zeggingskracht, harmonische spankracht en contrapuntische inslag kenmerkend voor de universele muziekstijl van Fischer. Urania, muze van de sterrenkunde, is Fischers inspiratiebron voor de laatste klavecimbelsuite uit 'Musicalischer Parnassus'. Deze Suite in d opent met een Toccata waarbij herhaalde akkoorden en spanningsvolle harmonieën een intense sonoriteit en atmosfeer creëren. Daarna passeren een aantal gestandaardiseerde dansen uit de Franse suite de revue: een plechtstatige Allemande, een lichtvoetiger Courante, een innige Sarabande en een dansante Gigue (hier opgevat als een fughetta). Tussen de Sarabande en Gigue plaatste Fischer een Gavotte met de typische dubbele opmaat. Daarna laat Fischer twee Rigaudons en twee Menuetten aantreden met respectievelijk een da capo van het eerste Rigaudon en eerste Menuet. Johann Fischer besluit deze suite met een magistrale en vrij lange Passacaglia. Dit deel, in een driekwartsmaat, heeft frases van acht maten (met telkens voor- en nazin van vier maten). Fischer biedt ons een heel rijke variatierreeks met onder meer parallelle tertsen, zestiende noten (zowel in de rechter- als de linkerhand), toonladders en een lang aangehouden triller (trillo sostenuto) in tweeëndertigsten.

Ensemble Vintage Köln

De leden van het Ensemble Vintage Köln zijn meesters op hun instrumenten en zijn als professoren verbonden aan de Hochschule für Musik Köln. In 2007 besloten ze samen een ensemble op te richten gespecialiseerd in de historische uitvoeringspraktijk van de barokmuziek. De musici zijn internationaal bekend en geven regelmatig concerten in binnen- en buitenland.

Ariadne Daskalakis studeerde aan de Juilliard School, Harvard University en aan de Hochschule der Künste Berlin. Ze won onder meer prijzen op de ARD Wettbewerb in München en op de St. Louis Symphony Strings Competition. Daskalakis gaf als soliste concerten in de toonaangevende zalen van de wereld, zoals Carnegie Recital Hall in New York en het Gulbenkian Center in Lissabon, Théâtre des Champs-Élysées in Parijs, Rudolfinum in Praag en de Philharmonie in Berlijn. Ze werkte onder meer samen met de Academy of Ancient Music, Kammerakademie Potsdam en het English Chamber Orchestra. Naast barokmuziek voert Daskalakis ook graag hedendaagse muziek uit, zoals Caspar Johannes Walters Viololconcerto 'Zeichnungen' en Christoph Coburgers 'Opera Mono Herr K und Frau N,' een geensceneerd solowerk met video-installatie. Talrijke cd-opnamen beslaan een ruim repertoire, van de integrale violosonates van Händel, Fauré en Raff tot de viololconcerti van Tartini en 20ste-eeuwse werken van Lutoslawski, Janáček en Szymanowski. Met het Ensemble Vintage Köln nam ze recent de 'Rosenkranz-Sonaten' van Biber op voor het label Bis.

www.ariadne-daskalakis.com

Rainer Zipperling is een van de bekendste cellisten en gambisten in de oude muziek. Hij is te horen op maar dan 400 opnamen, zowel als solist als in basso continuo, onder anderen met John Eliot Gardiner en de English Baroque Soloists, het Orkest van de 18de eeuw olv. Frans Brüggen, Ricercar Ensemble en Bach Collegium Japan. Hij is mede-oprichter van het cd-label Flora, waarvoor hij de Cellosuites van Bach opnam. Naast zijn concertcarrière wordt Zipperling wereldwijd gevraagd voor het geven van masterclasses en is hij betrokken bij het uitgeven van voordien onuitgegeven composities.

Gerald Hambitzer is een van de meestgevraagde klaveciniërs van zijn generatie. Nog tijdens zijn studies speelde hij al bij Concerto Köln in de grote concertzalen over de hele wereld. Hij was betrokken bij meer dan 40 cd-opnamen en krijgt internationale erkenning voor zijn opnamen van de klavierconcerti van J.S. Bach, C.P.E. Bach en Francesco Durante.

Andreas Nachtsheim speelt luit, theorbe, barokgitaar en colascione en is onder meer verbonden aan de Lautten Compagnie in Berlijn. Daarnaast is Nachtsheim ook musicoloog en werkt hij als muziekjournalist en maakt hij radioprogramma's over de historische uitvoeringspraktijk.

Binnenkort in deSingel
Beethoven
Integrale Kamermuziek #1

Isabelle Faust viool & **Alexander Melnikov** piano

Ludwig van Beethoven

Sonate voor piano en viool nr 1 in D, opus 12 nr 1
Sonate voor piano en viool nr 2 in A, opus 12 nr 2
Sonate voor piano en viool nr 2 in Es, opus 12 nr 3
Sonate voor piano en viool nr 9 in A, opus 47 'Kreutzer-Sonate'

do 28 sep 2017 / 20 uur / Blauwe zaal
€ 25, 20 (basis) / € 20, 15 (-25/65+) / € 8 (-19 jaar)

gratis inleiding Bastijn Steelandt / 19.15 uur / Blauwe foyer

www.desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
Desguinlei 25
B-2018 Antwerpen

deSingel is een kunstinstelling van de Vlaamse Overheid

Vlaamse
overheid

Provincie
Antwerpen

mediasponsors

Knack

dS
De
Standaard

canvas